

Når helsepersonell **misbruker** rusmidler

Et stort antall hendelsesbaserte tilsynssaker som Statens helsetilsyn behandler, gjelder helsepersonell som misbruker rusmidler. Statens helsetilsyn tilbakekalte i 2014 til sammen 84 autorisasjoner på bakgrunn av rusmiddelmissbruk. Av disse var 39 sykepleiere, 15 leger og 12 hjelpepleiere. Tallene har vært forholdsvis stabile de senere år.

Å være helsepersonell krever gode kognitive og manuelle ferdigheter og høy kompetanse innen kommunikasjon og samhandling. Evne til å observere og vurdere komplekse situasjoner og handle raskt og adekvat ut fra dette, er en forutsetning for å utøve forsvarlig virksomhet. Inntak av rusmidler fører til at funksjoner som hukommelse, innlæring, konsentrasjon og kontroll av feil svekkes. Det fører også til endret stemningsleie og kritikkfølsomhet. Dette svekker helsepersonellens situasjonsforståelse, konsekvensinnsikt og evne til å ta raske og riktige beslutninger. Misbruk av rusmidler er derfor ikke forenlig med forsvarlig virksomhet som helsepersonell.

Tilbakekall av autorisasjon aktuelt

Hjemmelen for tilbakekall av autorisasjon for helsepersonell som misbruker rusmidler følger av helsepersonelloven § 57 første ledd. To av tilbakekallsgrunnene er aktuelle å vurdere i slike saker:

Statens helsetilsyn kan kalle tilbake autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning dersom innehaveren er uegnet til å utøve sitt yrke forsvarlig på grunn av [...] bruk av alkohol, narkotika eller midler med lignende virkning [...] eller på grunn av atferd som anses uforenlig med yrkesutøvelsen.

Det første alternativet er aktuelt når helsepersonellet har et rusmiddelmissbruksproblem, og det andre er aktuelt for eksempel der helsepersonellet i tillegg har tatt legemidler fra arbeidsgiver eller pasienter.

Lovgiver har gjort det klart at vi ved vurderingen ikke skal legge vekt på hvorvidt rusmiddelmissbruket faktisk har medført at helsepersonellet har gjort feilvurderinger, feilbehandlinger eller lignende som følge av rusmiddelmissbruket. Det avgjørende er risikoen for dette.

Beviskravet er sannsynlighetsovervekt

Når et helsepersonell møter ruset på jobb, legger vi som regel til grunn at vedkommende har et rusmiddelmissbruksproblem. Det samme gjelder ved tyveri av vanedannende legemidler. Dette gjør vi fordi handlingene er så alvorlige at de i hovedsak bare gjøres av personer med et misbruksproblem, viser vår erfaring med slike saker.

Beviskravet i russaker følger hovedprinsippet om alminnelig sannsynlighetsovervekt. Med dette menes at det saksforholdet som anses mest sannsynlig legges til grunn. Dette skiller seg fra beviskravet i straffesaker, hvor retten må finne et forhold bevist utover enhver rimelig tvil for å kunne straffedømme.

Pliktmessig avhold for helsepersonell

Det fremgår av helsepersonelloven § 8 at helsepersonell ikke skal være påvirket av alkohol eller andre

rusmidler i arbeidstiden, og at slike midler heller ikke skal inntas de siste åtte timer før arbeidstiden begynner. Nødvendige legemidler kan benyttes, men arbeidsgiver skal være orientert om slike. Ved mistanke om brudd på bestemmelsen, kan arbeidsgiver eller fylkesmannen pålegge arbeidstaker å avgi rusprøve.

Når bør arbeidsgiver varsle?

Arbeidsgiver har mange plikter både forut for ansettelse av helsepersonell og under et ansettelsesforhold. Nedenfor ønsker vi å gjøre særlig oppmerksom på én problemstilling vi ser i flere saker.

”Når et helsepersonell møter ruset på jobb, legger vi som regel til grunn at vedkommende har et rusmiddelmissbruksproblem.”

Når arbeidsgiver blir oppmerksom på at et ansatt helsepersonell misbruker rusmidler,

avslutter arbeidsgiver saken noen ganger ved enten å la den ansatte delta i et AKAN-opplegg, eller ved å si opp den ansatte. Dersom helsepersonellet senere begynner i ny stilling et annet sted, vil ny arbeidsgiver ikke være kjent med rusmiddelmissbruket, med mindre referanser sjekkes og tidligere arbeidsgiver opplyser om dette. Slik vil den ansatte kunne få en ny stilling, fremdeles med et rusproblem, og dermed være en fare for sikkerheten i helsetjenesten. Derfor er det viktig at arbeidsgivere som oppdager at en ansatt har et rusmiddelmissbruksproblem, dersom de ikke selv sikrer forsvarlig virksomhet for eksempel gjennom å inngå AKAN-avtale, varsler fylkesmannen om situasjonen.

Det er svært viktig at arbeidsgivere alltid sjekker referanser før de ansetter helsepersonell.

Ny eller begrenset autorisasjon etter et tilbakekall

Helsepersonell som har fått sin autorisasjon tilbakekalt, kan søke om å få ny eller begrenset autorisasjon. Dette følger av helsepersonelloven § 62. Helsepersonellet må da dokumentere at vedkommende igjen er skikket til å inneha autorisasjon. Mer informasjon om dette finnes i vårt rundskriv *IK-1/2009 Informasjon til deg som har mistet din autorisasjon eller som frivillig har gitt avkall på den*.

Hvilke typer saker om rusmiddel-misbruk har vi behandlet?

Her beskriver vi noen eksempler fra vedtak om tilbakekall av autorisasjon i 2014:

Ruspåvirket på jobb

I denne saken fant Statens helsetilsyn det bevist at en hjelpepleier ved et sykehjem hadde vært ruspåvirket på jobb ved to anledninger. Arbeidsgiver hadde blant annet funnet hjelpepleieren sovende i en pasients seng,

sammen med pasienten, som var redd og ropte på hjelp. Hjelpepleieren var unormalt tung å vekke, pratet usammenhengende og virket sløv.

To uker senere reagerte flere kollegaer på at hjelpepleieren igjen hadde klare tegn på å være ruspåvirket. Hjelpepleieren erkjente overfor Statens helsetilsyn å ha inntatt 5-6 Paralgin forte og 3-5 Tramadol-tabletter ved begge de to anledningene, men benektet å ha et rusmiddelproblem. Sett i lys av at hjelpepleieren hadde en avtale med barnevernet om å rusteste seg, og at det fremgikk av fastlegejournalen at pleieren hadde brukt hasj ved to anledninger, fant Statens helsetilsyn at det var tilstrekkelig sannsynliggjort at vedkommende hadde et rusmiddel-misbruk, og at vilkårene for tilbakekall av autorisasjon var oppfylt.

Vanedannende legemidler til eget bruk

Et apotek varslet tilsynsmyndighetene om at en lege rekvirerte påfallende mengder vanedannende legemidler til eget bruk. På bakgrunn av

bekymringsmeldingen innhentet tilsynsmyndighetene reseptdata fra andre apotek i nærheten. Dataene viste at legen over lengre tid hadde fått utlevert store mengder vanedannende legemidler. Legen hadde selvmedisinert seg for sykdom og smerter. Statens helsetilsyn la til grunn at legen ved dette hadde utviklet en legemiddelavhengighet som var en fare for sikkerheten i helsetjenesten, og at vilkårene for tilbakekall av autorisasjon var oppfylt.

Ruspåvirket på jobb, stjal legemidler og kjørte bil

I en annen sak fant vi at en sykepleier som hadde misbrukt vanedannende og illegale stoffer og vært ruspåvirket på jobb, hadde et alvorlig rusmiddel-misbruksproblem. Vi fant det videre bevist at sykepleieren hadde stjålet legemidler fra arbeidsgiveren, kjørt bil i ruspåvirket tilstand og kjøpt narkotika på det illegale markedet. Alle de tre forholdene ble ansett som atferd uforenlig med yrkesutøvelsen. Vilkaene for tilbakekall av autorisasjon var oppfylt.

